

Ensamstående mödrar avstår från läkemedel

Bland ensamstående mödrar väljer var femte att av kostnadsskäl inte lösa ut de läkemedel som läkare förskrivit. Det visar Socialstyrelsens uppföljning av Läkemedelsreformen.

– Vad det kan få för medicinska effekter på mamman eller barnen på längre sikt vet vi inget om, säger Cecilia Bernsten, chef för Socialstyrelsens läkemedelsenhet.

II Socialstyrelsens uppföljning av Läkemedelsreformen som trädde i kraft 1997 bygger på uppgifter från 1999. Uppföljningen visar att knappt 4 procent av befolkningen (300 000) av kostnadsskäl valde att inte köpa ut receptbelagda läkemedel det året. Men det finns stora skillnader beroende på befolkningsgrupp; bland ensamstående mödrar var motsvarande siffra 17 procent, och bland hushåll med socialbidrag 16 procent.

– Det här stämmer överens med vad vi ofta får höra från läkare, nämligen att patienter spontant uppmanar förskriva-

ren att inte skriva ut något eftersom de ändå inte har råd att lösa ut medicinen, säger Cecilia Bernsten.

En annan befolkningsgrupp, med ofta motsvarande begränsade ekonomi som ensamstående mödrar, är de äldre i samhället. Hos den gruppen är mönstret ett annat; de avstår inte från mediciner i någon stor utsträckning och utgör samtidigt storkonsumenter av annan sjukvård.

– Vi frågar oss därför vad de avstår ifrån i stället, säger Cecilia Bernsten.

Även anställningsform avgör

Det finns idag inga individbaserade register som gör det möjligt att på ett enkelt sätt i detalj studera exempelvis varför man väljer att avstå från läkemedel, vilka avvägningar som görs och om det kan innebära medicinska risker.

Socialstyrelsens uppföljning visar att även anställningsform avgör läkemedelsinköpen: de med fast anställning löser ut sina förskrivna mediciner dubbelt så ofta som de med tidsbegränsad anställning.

Men det finns inget i uppföljningen som tyder på att ökade läkemedelskostnader har lett till att generellt sett fler avstår från läkemedelsinköp. Däremot visar bland annat en svensk studie att olika grupper i samhället reagerar olika på prishöjningar.

Låg ålder sänker konsumtionen

Känsligheten för prishöjningar minskar med stigande ålder, inkomst, utbildningsnivå och självskattat hälsotillstånd. Unga personer med dåligt hälsotillstånd och låg inkomst är mest benägna att minska konsumtionen då egenavgiften ökar (Health Policy 1998; 44: 123-34).

– Förmånssystemet gör det svårt att tydligt mäta ett samband mellan höga läkemedelspriser och konsumtionsnivån, säger Cecilia Bernsten.

När Läkemedelsreformen trädde i kraft 1997 var andelen som avstod från läkemedel av kostnadsskäl knappt 5 procent. Andelen har därför trots allt minskat något.

Peter Örn

Första influensafallen har rapporterats

Nu har de första fallen av influensa rapporterats till Smittskyddsinstitutet. Det är förhållandevis sent på säsongen och årets epidemi förväntas bli lugn. Men den gångna höstens situation med närmast tömda vaccinlager gör ändå »influensa« till en högaktuell fråga – ända upp på departementsnivå.

II Under första veckan i januari rapporterades det första influensafallet i Sverige denna säsong; en man som sökt för influensasyntom till en vårdcentral i Skövde kontaterades bära på influensavirus A/New Caledonia/H1. Sedan dess har nya fall rapporterats från Stockholm, Örebro och Skövde.

– Vi förväntar oss en exceptionellt lugn influensaepidemi i år, det gäller för övrigt hela norra halvklotet, säger professor Annika Linde vid Smittskyddsinstitutet i Stockholm.

– Årets influensavaccin matchar virusstammen perfekt.

Under de tre föregående åren har influensaepidemierna varit relativt stora,

med en överdödlighet på omkring 2 000 individer per år till följd av influensan. Överdödligheten under denna säsong beräknas komma att uppgå till närmare 1 000 individer, om man utgår från exempelvis 1994–1995 då influensaepidemin också betecknades som ganska lugn.

Annika Linde på Smittskyddsinstitutet menar dock att även detta tal skulle kunna minskas betydligt om fler vaccinerade sig. I Sverige skulle 1,5 miljoner individer behöva vaccinera sig, men andelen inom riskgrupperna som verkligen gör det ligger på endast mellan 30–50 procent beroende på landsting. Motsvarande andel i vissa europeiska länder är 65–70 procent.

Många rädda för vaccinering

Om fler vaccinerade sig kontinuerligt skulle också risken minska för att förra höstens situation, med i stort sett tömda vaccinlager på vårdcentraler, sjukhus etc, uppstår igen.

– Har man en jämn och hög vaccinationsfrekvens sörjer landstingen, som numera själva ansvarar för vaccininköpen, för att det finns vaccin i tillräcklig

mängd även till nästkommande säsong. Men många människor är rädda för att vaccinera sig, i vissa fall tror man att man blir sjuk av vaccinet, säger Annika Linde.

Smittskyddsinstitutet försöker nu tillsammans med Läkemedelsverket, Socialstyrelsen och Socialdepartementets hälso- och sjukvårdsenhet hitta möjligheter att komma tillrätta med vaccinberedskapen. Sedan myndigheten Statens bakteriologiska laboratorium, SBL, upphörde 1993 finns det ingen som juridiskt sett har hela ansvaret för att det finns tillräckligt med vaccin i landet.

– Vaccinbolagen i Europa följer marknadskrafterna och säljer till högstbjudande. Det positiva med detta är att vi faktiskt fått billigare vacciner.

– Men vi måste hitta vägar att i samarbete med industrin hålla oss informerade om tillgången på vaccin, och inte bli varse en eventuell brist genom massmedierna, säger Annika Linde.

Peter Örn